

Evaluering af

myndighedernes eksportindsats på

økologiområdet

**Fødevarestyrelsen
Plantedirektoratet
Direktoratet for FødevareErhverv**

27. januar 2005

Indholdsfortegnelse

OPSUMMERING	3
1. OM EKSPORTSTRATEGIEN	4
2.1 UDVIKLING I EKSPORTSALGET	5
2.2 EKSPORTMARKEDER	7
2.3 EKSPORTMODELLER	7
3. STATUS PÅ MYNDIGHEDSINDSATSEN	8
3.1 FINANSIERING AF EKSPORTINDSATS	8
3.2 EU-LOGOET	9
3.2.1 Regler for anvendelse af EU-logoet	9
3.2.2 Kendskab til EU-logoet	9
3.2.3 Den Europæiske Aktionsplan	11
3.3.1 Soil Association	12
3.3.2 KRAV	14
3.3.3 USDA	17
3.3.4 Japan	19
3.4 KOMMUNIKATION OG FORMIDLING	20
3.5 EKSPORTARBEJDSGRUPPEN	20
4. KONKLUSIONER	21

Opsummering

Det Økologiske Fødevareråd udarbejdede i juni 2002 en eksportstrategi for økologiområdet på anmodning fra Fødevarerministeren. Målsætningen var, at eksport af økologiske fødevarer skulle kunne gennemføres uden handelshindringer af teknisk karakter.

Eksportstrategien indeholdt anbefalinger til en styrket eksportindsats på henholdsvis virksomheds-, branche og myndighedsniveauet. På myndighedsniveau anbefales der i strategien en toleddet indsats rettet mod dels anerkendelse af den danske økologikontrol hos udvalgte udenlandske private kontrolorganer, dels udbredelse af EU-logoet. Desuden anbefales en styrket kommunikationsindsats i forhold til virksomhederne, en årlig kortlægning af eksportområdet samt at der oprettes et forum for koordination og vidensdeling omkring eksportarbejdet. Til gennemførelse af myndighedsindsatsen blev der afsat en øremærket bevilling på 5 mio. kr., som udløb med udgangen af 2004.

I forhold til den bilaterale indsats har Plantedirektoratet og Fødevarestyrelsen gennem flere år arbejdet på at komme i realitetsforhandlinger med KRAV i Sverige og Soil Association i Storbritannien vedrørende indgåelse af certificeringsaftaler – for derved at sikre danske virksomheder adgang til at anvende de to kontrolorganers økologimærker. I begge tilfælde har der været tale om en kompliceret, langvarig og ressourcekrævende proces, som har krævet stor tålmodighed fra de danske myndigheders sider. I 2004 kom der dog en åbning i forhandlingerne i form af konkrete aftaleudkast.

Ikke desto mindre finder Fødevarestyrelsen det ikke formålstjenstligt at indgå aftale med hverken KRAV eller Soil, idet der i begge tilfælde er en række uforudsigeligheder – ligesom aftalerne sandsynligvis kun vil kunne anvendes af få forarbejdningsvirksomheder i praksis. For primærvirksomhedernes vedkommende ser situationen derimod mere positiv ud, hvorfor Plantedirektoratet ønsker at færdiggøre aftalerne indenfor den nuværende ressourceramme.

Samtlige involverede myndigheder er enige om, at uanset udfaldet af de tilbageværende forhandlinger mellem Plantedirektoratet og Soil henholdsvis KRAV, skal Fødevarerministeriet og Ministeriet for Familie- og Forbrugeranliggender ikke åbne nye bilaterale forhandlinger med kontrolorganer på EU-markedet. Forholdet mellem de anvendte ressourcer hertil og udbyttet af samme taler således sit klare sprog. I stedet bør samhandlen fremover baseres på anvendelse af EU's økologilogo.

I forhold til EU-logoet har Fødevarerministeriet haft succes med at udbrede kendskabet til mærket gennem en større informationskampagne, som blev lanceret i 2004. Efter kampagnens første fase kender 42 pct. af den danske befolkning EU-logoet, hvilket er en markant stigning fra 7 pct. i en tilsvarende måling i 2003. Også på europæisk plan er der – blandt andet efter dansk pres - med den Europæiske Aktionsplan for Økologi sat fokus på nødvendigheden af øget samhandel, herunder fremme af EU-logo, som middel til at udvikle økologisektoren.

EU-logoet vurderes fortsat at udgøre den ideelle løsning på samhandelsproblemerne i forhold til det indre EU-marked for økologi. På trods af den succesfulde danske kampagneindsats, de

positive tilkendegivelser i den europæiske aktionsplan og den tiltagende kommercielle udbredelse, som kan iagttages for logoet ud over mange EU-lande, vil der dog fortsat være behov for at understøtte den videre udvikling. Hvis et egentligt gennembrud af EU-logoet på europæisk plan skal sikres, bør der således fortsat gennemføres en aktiv og koordineret dansk interessevaretagelse.

1. Om eksportstrategien

Det Økologiske Fødevareråd udarbejdede i juni 2002 en eksportstrategi for økologiområdet på anmodning fra Fødevarerministeren. Baggrunden herfor var et ønske om at styrke markedsorienteringen af den økologiske fødevarerproduktion i Danmark for derved at sikre sektorens langsigtede bæredygtighed. En afgørende forudsætning for indfrielse af dette mål ville være – og er fortsat - at erhvervet sikres adgang til markeder udenfor Danmark gennem en øget prioritering af eksporten.

Eksportstrategiens målsætning er, at eksport af økologiske fødevarer skal kunne gennemføres uden handelshindringer af teknisk karakter. Da kun langsigtede tiltag vurderes at kunne sikre dette, er det desuden en målsætning, at eksporten på kort sigt skal fremmes gennem en prioriteret indsats rettet mod markeder af særlig interesse.

Eksportstrategiens anbefalinger er rettet mod en styrket eksportindsats på tre niveauer, henholdsvis virksomhedsniveauet, brancheniveauet og myndighedsniveauet.

På virksomhedsniveauet fremhæves det, at den enkelte virksomhed selv har ansvaret for at styrke sit eksportarbejde gennem sikring af en professionel adfærd overfor potentielle aftagere på eksportmarkederne, herunder produktudvikling og markedsføring målrettet relevante eksportmarkeder. Virksomhedsopgaven understøttes af tilskudsmulighederne under blandt andet Danmarks Eksportråd og Innovationsloven.

Dernæst anbefales det på brancheniveauet, at grupper af virksomheder i fællesskab gennemfører fact finding, markedsføringstiltag, messeaktiviteter, produktlanceringer mv. for derved at styrke eksporten. Brancheopgaven understøttes ligeledes af tilskudsmulighederne under blandt andet Danmarks Eksportråd og Innovationsloven.

Endelig anbefales der på myndighedsniveauet en toleddet indsats rettet mod at fremme markedet for økologiske fødevarer. For det første at der arbejdes for en langsigtet udbredelse af EU's økologilogo, blandt andet gennem den eksisterende EU-rammeforordning vedrørende intern promotion og gennem Kommissionens arbejde med en europæisk aktionsplan for økologi.

For det andet at der rettes en indsats mod de barrierer af teknisk karakter, som udgjorde en betydelig hindring for eksporten af økologiske fødevarer. For at eliminere disse barrierer anbefales det at iværksætte bilaterale forhandlinger mellem de danske myndigheder og myndighederne på de respektive eksportmarkeder, herunder indgåelse af ækvivalens og anmodning om akkreditering.

I umiddelbar forlængelse af den toleddede indsats anbefales desuden en styrket kommunikationsindsats i forhold til virksomhederne, samt at der årligt foretages en kortlægning af eksportområdet for derved at sikre muligheden for eventuel justering af eksportarbejdet. Endelig at der oprettes et forum for koordination og vidensdeling omkring eksportarbejdet.

Strategien fokuserer således både på virkemidler, som kan bidrage til en langsigtet universel løsning af samhandelsproblemerne, og på de virkemidler, som er nødvendige for at fremme de kortsigtede eksportresultater.

Eksportstrategien har efterfølgende været ramme for Fødevarerministeriets eksportarbejde. På baggrund af strategien blev der således iværksat et eksportprojekt med det formål at udmønte strategiens konkrete anbefalinger på myndighedsniveauet. Eksportprojektet blev berammet som en tidsbegrænset opgave, der skulle kunne gennemføres inden for en periode på 3 år. Indsatsen, der således udløb den 31. december 2004, har omfattet aktiviteter i regi af Direktoratet for FødevarerErhverv, Plantedirektoratet og Fødevarestyrelsen¹ (tidligere Fødevaredirektoratet).

Nærværende notat indeholder en evaluering af myndighedsindsatsen, herunder en vurdering af dens effekt samt den privat-offentlige ansvarsfordeling i en eventuel fortsat indsats. Afsnit 2 indeholder en kort status på den aktuelle danske eksport af økologiske fødevarer med udgangspunkt i den årlige kortlægning af eksporten af økologiske fødevarer. Dernæst følger i afsnit 3 en redegørelse for eksportfremmende aktiviteter på myndighedsniveau i henhold til eksportstrategiens anbefalinger, herunder udbredelse af EU-logoet, bilaterale eksportforhandlinger og formidling på eksportområdet, samt den bagvedliggende eksportbevilling. Evalueringens konklusioner samles i afsnit 4.

2. Status på eksporten

Direktoratet for FødevarerErhverv har på baggrund af eksportstrategien foretaget en årlig kortlægning af eksportørernes aktiviteter i perioden 2002-2004. Formålet hermed har været løbende at sikre, at myndighedernes indsats er rettet mod de certificeringsorganer og markeder, som er mest interessante for virksomhederne. Resultaterne af disse undersøgelser er opsummeret i nedenstående status for eksporten af økologiske fødevarer, suppleret med Økologisk Landsforenings Eksportnotat 2004.

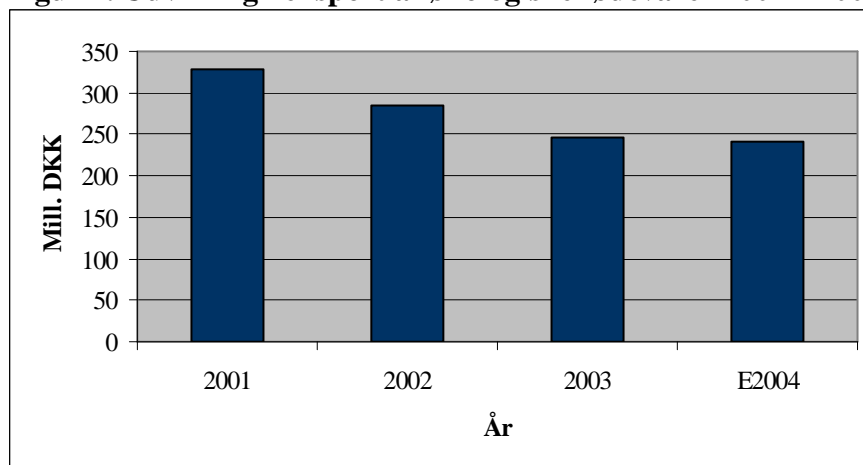
2.1 Udvikling i eksportsalget

I forlængelse af den generelle tilbagegang for dansk fødevarereksport har eksporten af økologiske fødevarer gennem de seneste år vist en støt faldende tendens. Ifølge Økologisk Landsforenings Eksportnotat 2004 udgjorde eksporten i 2003 i alt 246 mio. kr., hvilket er en nedgang på 15 pct. fra året før, jf. figur 1 nedenfor. Til sammenligning

¹ Henhørende under Ministeriet for Familie- og Forbrugeranliggender.

udgjorde den samlede eksport af landbrugsvarer 52.333 mia. kr. i 2003.

Figur 1. Udvikling i eksport af økologiske fødevarer 2001-E2004

Kilde: Økologisk Landsforenings Eksportnotat 2004

Ifølge Økologisk Landsforening er der flere forklaringer på faldet i eksporten, blandt andet:

- Økonomisk afmatning og et hårdt år for fødevarereksport generelt
- Præference for nationalt producerede økologiske varer på eksportmarkederne
- Lav markedsvækst på hovedmarkederne
- Vanskeligheder ved at opnå lokal certificering og dermed adgang til at anvende lokale økologimærker
- Detailhandlens tilbøjelighed til at fokusere på prisparameteren – til ugunst for økologiske varer
- Ændret konkurrencesituation på grund af overproduktion af især økologiske mælke- og kødprodukter
- Tendens til at parallelproducerende virksomheder ofte vælger at allokere ressourcer til den konventionelle del af sortimentet på bekostning af de økologiske produkter – som ofte indgår i sortimentet som et goodwill-skabende sortiment.

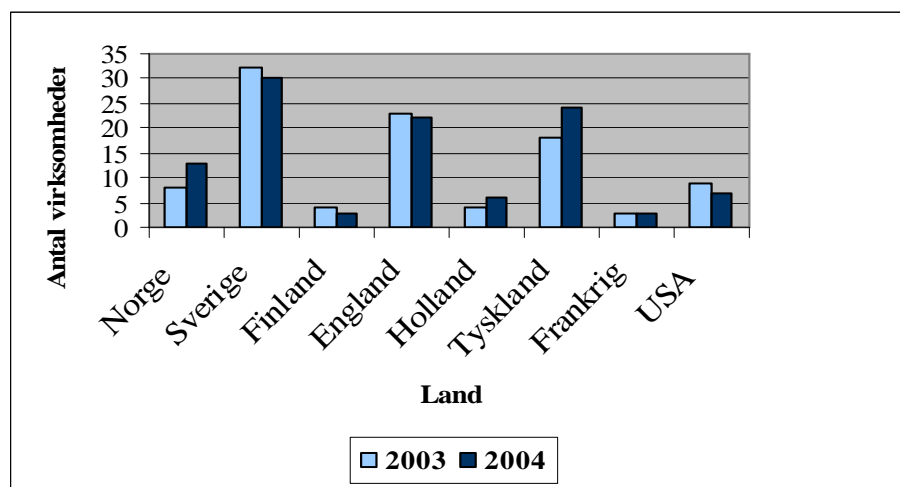
Nedgangen i eksporten af økologiske fødevarer er især kommet til udtryk indenfor mejeriproduktområdet, hvor der er sket et fald fra 144 mio. kr. i 2002 til 91 mio. kr. i 2003. Ligeledes er eksporten af kødprodukter faldet fra 43 mio. kr. i 2002 til 36 mio. kr. i 2003, mens der er sket en stigning i salget af andre produkter (cerealier, marmelade, juice, frugt og grønt, kaffe mv.) fra 99 mio. kr. til 119 mio. kr. Samlet set udgjorde ”andre produkter” knap 50 pct. af eksporten i 2003, mens mejeriprodukter og kødprodukter udgjorde henholdsvis 37 pct. og 15 pct. (Økologisk Landsforenings Eksportnotat 2004).

Trods de senere års negative udvikling forventes eksporten dog at ville stabilisere sig i 2004. Forventningen er baseret på testsalg hos tyske grossister, en koncentration på de umiddelbart mere tilgængelige nærmarkeder samt eksportørernes egne forventninger (Økologisk Landsforenings Eksportnotat 2004).

2.2 Eksportmarkeder

Storbritannien, Tyskland og Sverige er fortsat de mest interessante markeder for de danske virksomheder med eksport af økologiske fødevarer ifølge Direktoratet for FødevarerErhvervs årlige eksportundersøgelser. Dette understøtter den hidtidige prioritering af Sverige og Storbritannien i eksportarbejdet. Ligeledes er der også pæn interesse for USA, Frankrig, Finland og især Norge og Holland, om end disse endnu kun udgør mindre eksportmarkeder. Samme mønster tegner sig i Økologisk Landsforenings eksportundersøgelse.

Figur 2. Oversigt over eksportmarkeder

Kilde: Fødevarerministeriets eksportundersøgelser 2003 og 2004

2.3 Eksportmodeller

Fødevarerministeriets årlige eksportundersøgelser har vist, at der fortsat eksisterer vanskeligheder i forhold til de udenlandske certificeringsorganer og adgang til anvendelse af nationale økologimærker på markedet. Godt en tredjedel af eksportørerne oplevede således i nogen udstrækning eller i høj grad certificering som en barriere for eksport i 2004 – hvilket dog er et fald i forhold til både 2002 og 2003, hvor godt 2/3 svarede bekræftende til samme spørgsmål.

Faldet kan skyldes, at flere virksomheder har ændret deres eksportstrategi, og således finder andre indgange til de forskellige markeder end gennem certificering hos et udenlandsk certificeringsorgan. Tendensen understreges af den stigende brug af agenter og grossister i forbindelse med eksport i samme periode – hvilket også blev bekræftet på Direktoratet for FødevarerErhvervs eksportmøde den 31. marts 2004.

Som det også uddybes i afsnit 3.1, kan faldet derimod ikke forklares ved en egentlig ændring i vilkårene for certificering på de respektive markeder, idet forhandlingerne herom fortsat pågår med KRAV i Sverige og Soil Association i Storbritannien, ligesom eksporten til USA af animalske produkter endnu er begrænset på grund af uoverensstemmelser vedrørende brug af antibiotika.

At der fortsat er problemer omkring certificering understreges endvidere af, at der fortsat kun er en mindre del af eksportørerne, som har adgang til de respektive nationale økologimærker. Ifølge Fødevarerministeriets eksportundersøgelse i 2004 anvendtes KRAV-mærket af 29 pct., Soil-mærket af 19 pct. og BioSiegel af 14 pct, hvilket er på niveau med de foregående år – på nær KRAV-mærket, hvor der er sket en lille stigning. Der er således stadig flere virksomheder, som eksporterer uden brug af nationale økologimærker end med. Flere virksomheder er begyndt at bruge EU's økologimærke i forbindelse med eksport, om end fortsat kun i begrænset omfang.

3. Status på myndighedsindsatsen

Som nævnt indledningsvis har eksportindsatsen på myndighedsniveauet været rettet mod to overordnede områder. For det første at arbejde for en langsigtet løsning af samhandelsproblemerne via anvendelse af EU's fælles økologilogo. For det andet at fremme eksporten på kortere sigt gennem en prioriteret indsats rettet mod markeder af særlig interesse for de økologiske eksportører, som fx Storbritannien og Sverige. I forlængelse heraf anbefales det desuden at styrke kommunikation og formidling mellem myndigheder og virksomheder. Endelig anbefales en tæt koordination mellem relevante aktører på området gennem nedsættelse af en arbejdsgruppe.²

Nedenfor redegøres først for finansieringen af myndighedernes udmøntning af eksportstrategien og dernæst for de enkelte indsatsområder.

3.1 Finansiering af eksportindsats

Med henblik på gennemførelse af de myndighedsrelaterede anbefalinger i eksportstrategien blev der tilvejebragt en øremærket bevilling på i alt 5 mio. kr. til dækning af løn- og driftsudgifter i Direktoratet for Fødevarerhverv, Plantedirektoratet og Fødevarestyrelsen i perioden 1. august 2002 til udgangen af 2004.

Eksportbevillingen blev disponeret med 4,5 til løn, heraf 1,2 mio. kr til Direktoratet for Fødevarerhverv og 1,65 mio. kr. til henholdsvis Fødevarestyrelsen og Plantedirektoratet. Desuden blev der afsat 0,5 mio. kr., til driftsudgifter.

Det skal understreges, at informationskampagnen for EU's økologilogo (jf. afsnit 3.2) er finansieret af anden budgetkilde, og således kun har trukket på eksportbevillingen i forbindelse med de indledende forberedelser samt gennemførelse af udbudsforretningen.

Eksportbevillingen er som planlagt udløbet og – med undtagelse af et begrænset mindreforbrug på driftsbudgettet – opbrugt med udgangen af 2004.

² Det anbefales desuden i Eksportstrategien at foretage en årlig kortlægning af eksporten for derved løbende at kunne justere eksportindsatsen. Denne er beskrevet i punkt 2.

3.2 EU-logoet

Det fremgår af eksportstrategien, at EU principielt udgør en universel løsning på problemerne i forbindelse med afsætningen på EU-markederne. I forlængelse heraf bør Danmark, hvor det er muligt, bidrage til at fremme udviklingen hen mod et kendt og anerkendt EU-logo – og dermed dannelsen af et reelt indre marked.

3.2.1 Regler for anvendelse af EU-logoet

Det Økologiske Fødevareråd anbefaler, at fødevarerministeren arbejder for en ændring af logoets regler vedrørende begrænsning af importerede råvarer, således at import alene reguleres af EU's økologiforordning.

EU-logoets markedsmæssige potentiale har tidligere været begrænset af, at 95 pct. af alle råvarer i de produkter, der mærkes med logoet, skulle hidrøre fra EU. Logoet kunne således ikke anvendes på en lang række produkter, som helt eller delvis blev produceret med råvareinput fra lande uden for EU.

På baggrund af blandt andet de danske myndigheders indsats er systemet mere åbent nu. Således kan EU-logoet efter gældende regler anvendes, såfremt kontrolorganet er under nationalt overtilsyn af en offentlig myndighed i det pågældende 3. land.

3.2.2 Kendskab til EU-logoet

Det Økologiske Fødevareråd anbefaler, at Fødevarerministeriet til førstkommende ansøgningsfrist for rammeforordningen vedrørende intern promotion undersøger mulighederne for at gennemføre en kampagne for EU-logoet i samarbejde med andre interesserede lande i EU. Kampagnen skal målrettes de markeder, hvor certificeringsbarriererne er særligt høje, og hvor der er markedsmæssigt potentiale.

Direktoratet for FødevarerErhverv gennemførte henover sommeren 2003 et EU-udbud vedrørende en ny informationskampagne for EU's økologimærke. I forlængelse heraf, og i tæt samarbejde med den til formålet nedsatte referencegruppe³, blev et kampagnetilbud fra bureauet Advance udvalgt.

I overensstemmelse med eksportstrategien var der forud for EU-udbudsrunderen foretaget en grundig kortlægning af mulighederne for at gennemføre kampagnen i samarbejde med andre lande. Der var dog ikke interesse herfor, hvorfor Fødevarerministeriet – efter indstilling fra Det Økologiske Fødevareråd – valgte at gennemføre en selvstændig dansk kampagne. Det skal dog nævnes, at der i to andre EU-lande (Østrig og Sverige) allerede var iværksat EU-medfinansierede informationskampagner for økologi, hvori EU's økologilogo har indgået som et - om end mindre - element.

³ Referencegruppen består af repræsentanter fra Detailhandlen, Landbrugsrådet, Forbrugerrådet, Økologisk Landsforening, Dansk Industri, Fødevestyrelsen, Plantedirektoratet og Departementet (7. kt).

Idéen med det danske kampagneinitiativ var at gå foran i EU som et godt eksempel på, hvordan man kan udbrede kendskabet til EU-logoet – og dermed samtidig opfordre andre EU-lande til at gøre en tilsvarende indsats for at fremme udviklingen af et indre marked for økologi.

Per 1. oktober 2003 indsendte Direktoratet for FødevarerErhverv en ansøgning til Kommissionen om tilskud til gennemførelsen af kampagnen under EU's interne promotionsordning (Rådets forordning (EF) nr. 2826/2000 om oplysningskampagner og salg fremstød for landbrugsprodukter på det indre marked). Kommissionen gav den 30. december 2003 tilsagn om det ansøgte støttebeløb på 50 pct. af kampagnens totale budget på 10,4 mio. kr.

Kampagnen har som nævnt til formål at introducere EU-logoet. Samtidig skal kampagnen fastholde det høje kendskab til det danske Ø-mærke samt informere generelt om principperne bag den økologiske produktionsform. Kampagnen rummer således et flersidet potentiale i relation til både forbrugerinformation, stimuleret indenlandsk afsætning samt liberalisering af handlen med økologiske produkter i Europa. Derfor er kampagnen også rettet mod hele den økologiske fødevarekæde, fra forbrugere til producenter, detailhandel og landmænd.

Kampagnen blev lanceret ultimo august 2004 og kører frem til september 2005 fordelt på tre faser (august – oktober 2004, marts - april 2005 og september 2005). Med et mediebudget på 6,9 mio. kr. har kampagnen stor synlighed i først og fremmest TV, men også via dag- og ugeblade, fagpresse, udendørs materialer (som fx plakater ved tog- og busstationer) og på internettet. Samtidig har flere større detailkæder bakket op om kampagnen ved brug af forskelligt kampagnerelateret butiksmateriale, mens en række producenter har givet tilsagn om at tage EU-logoet og/eller kampagnelabels i brug på deres produkter, herunder fx Arla, som stillede sin mælkekarton til rådighed for kampagnen.

Det Økologiske Fødevareråd har løbende været involveret i forberedelsen og gennemførelsen af kampagnen. I den forbindelse skal nævnes, at Rådet tillige har udarbejdet en strategi for koordineret dansk interessevaretagelse i forhold til samhandelsproblematikken, som både omfatter initiativer på myndigheds- og organisationsniveau – hvilket understøtter realiseringen af kampagnens samhandelsrelaterede potentiale.

Der er efter kampagnens første periode (august – oktober 2004) foretaget en effektmåling af kampagnen af analysebureauet Schmelzter & Kjær. Rundspørgen viste, at 42 pct. af den danske befolkning kender EU-logoet – hvilket er en markant stigning fra en kendskabsgrad på blot 7 pct. i en tilsvarende måling i 2003. Tillige har 77 pct. tillid til EU-logoet. Ø-mærket er fortsat kendt af så godt som hele befolkningen (94 pct.), ligesom 94 pct. har tillid til mærket.

På produksiden er der ingen officiel opgørelse over, hvor udbredt EU-logoet er. Vurderingen fra flere sider er dog, at anvendelsen af EU-logoet er stigende både i udlandet og herhjemme, hvilket også bekræftes fra erhvervets side. En række danske virksomheder har således benyttet den igangværende kampagne til at sætte EU-logoet på deres produkter. Ligeledes kan der i de årlige eksportundersøgelser ses en stigende tendens til anvendelse af EU-logoet som eksportmodel.

Kampagnens langsigtede effekt i forhold til samhandlen med økologiske produkter afhænger i høj grad af, at der på europæisk plan igangsættes en tilsvarende bevægelse i retning af større udbredelse af EU's økologilogo. Der er derfor udformet engelsksproget PR-materiale om kampagnen og dens foreløbige resultater, som er fremsendt til relevante samarbejdspartnere i Europa. Tillige har der været arbejdet for udbredelse af EU-logoet i forbindelse med den Europæiske Aktionsplan for Økologi (jf. nedenfor).

3.2.3 Den Europæiske Aktionsplan

Det Økologiske Fødevareråd anbefaler, at Fødevarerministeriet, med udgangspunkt i det kommende udkast til den europæiske aktionsplan for økologi, tager initiativ til en koordineret dansk interessevaretagelse i forhold til EU-koordinationen med henblik på at sikre en fokusering på blandt andet samhandelsproblematikken.

I forlængelse af eksportstrategien har Fødevarerministeriet løbende arbejdet for at sikre en koordineret dansk interessevaretagelse i forhold til den Europæiske Aktionsplan for Økologi. Det Økologiske Fødevareråd har således løbende haft sagen til drøftelse på rådsmøderne, ligesom der har været afholdt særskilt møde herom. Desuden har udkastet til aktionsplanen været i høring hos de relevante parter på området. På den baggrund har Danmark været en aktiv medspiller på den europæiske scene i forhold til fremme af samhandel og EU-logoets betydning i denne henseende.

Den, fra dansk side, langstrakte og vedholdende fokusering på samhandel og EU-logoet vurderes at have haft stor betydning for, at denne problemstilling i dag udgør en central del af den europæiske politiske dagsorden vedrørende økologisektorens udviklingsmuligheder – ikke mindst i forhold til den Europæiske Aktionsplan for Økologi, som stemmer godt overens med de danske interesser vedrørende nedbrydning af barrierer for samhandel.

EU-Kommissionen offentliggjorde den 10. juni 2004 arbejdsdokumentet Europæisk Aktionsplan for økologiske fødevarer og landbrug. Aktionsplanen indeholder 21 aktioner til fremme af den økologiske fødevarerproduktion, som retter sig mod en bred vifte af problemstillinger, herunder forbrugeroplysning, kontrol, landdistriktspolitik, forskning og ikke mindst samhandel. Flere aktioner – primært aktion 1,2 og 19 - er således rettet mod initiativer, som kan fremme samhandlen, herunder gennem udbredelse af EU's økologilogo.

Aktion 1 opfordrer til at iværksætte en fælles europæisk kampagne for EU-logoet i regi af EU-Kommissionen, som kan informere om fordelene ved økologisk jordbrug samt skabe større bevidsthed om og anerkendelse af økologiske produkter hos forbrugerne, herunder anerkendelse af EU-logoet. Aktion 2 vedrører oprettelse af en internet-database, der angiver de forskellige private og nationale normer (herunder internationale normer og nationale normer på store eksportmarkeder) i forhold til EU-normen. Endelig nævnes i aktion 19 behovet for en øget indsats for at optage tredjelande på ligestillingslisten samt at der skal etableres et nyt importsystem til afløsning af det nuværende system, hvor medlemslande kan give importtilladelser. Hensigten er, at alle importerede produkter skal kunne mærkes med EU-logoet.

Det hollandske formandskab har efterfølgende udarbejdet udkast til rådskonklusioner med henblik på at opstille prioriteringer i forhold til anbefalingerne i Aktionsplanen samt påpege en række forhold, som Kommissionen og nationale myndigheder bør være opmærksomme på i forbindelse med implementering af aktionsplanen. Også her har samhandel og EU-logoet en central placering på linie med den danske tilgang. Konklusionerne peger på, at EU-logoet skal udbredes yderligere, i sameksistens med eksisterende logoer. Desuden påpeger konklusionerne at den gensidige anerkendelse mellem kontrolorganer skal sikres.

Konklusionerne blev vedtaget på Ministerrådsmødet den 18. oktober 2004. Ministerrådets prioritering af aktionsplanen understreges af, at de med konklusionerne anmoder Kommissionen om snarest muligt og i løbet af 2005 at fremsætte forslag til konkrete gennemførelsestiltag.

3.3 Bilaterale forhandlinger

Eksportstrategien fokuserer som allerede nævnt også på en prioriteret indsats rettet mod markeder af særlig interesse for økologi-eksportørerne for at fremme eksporten på kortere sigt. På den baggrund har Fødevarerministeriet og Ministeriet for Familie- og Forbrugeranliggender været i bilaterale forhandlinger med blandt andet KRAV i Sverige og Soil Association i Storbritannien, idet begge markeder har været kendetegnet af betydelige certificeringsbarrierer.

Formålet med de bilaterale forhandlinger er at indgå en aftale, hvorved de danske eksportører får mulighed for at anvende de udenlandske certificeringsorganers mærke på deres eksportprodukter med henblik på direkte afsætning på det pågældende marked. Udgangspunktet for forhandlingerne har været 1) at benytte IOAS-evalueringen⁴ fra juli 2002 til at opnå anerkendelse af det danske kontrolsystem hos de pågældende IOAM-akkrediterede certificeringsorganer, og 2) at der efter endt forhandling kan etableres en offentlig brugerbetalt ekstraordinær kontrol af de produktionsregler, som skal følges af de danske virksomheder.

Nedenfor redegøres der for de respektive forhandlinger med KRAV og Soil Association. Desuden uddybes forhandlingerne med henholdsvis USA og Japan.

3.3.1 Soil Association

I relation til Storbritannien anbefaler Det Økologiske Fødevareråd, at IOAS-evalueringen benyttes til at opnå Soil Associations anerkendelse af det danske kontrolsystem.

I forlængelse af ovenstående anbefaling har Fødevarestyrelsen og Plantedirektoratet gennem flere år søgt at opnå en certificeringsaftale med Soil Association. Nedenfor gengives hovedpunkterne i processen med Soil Association samt status på forhandlingerne.

⁴ IOAS-evalueringen blev igangsat i sommeren 2001 på baggrund af, at en række udenlandske kontrol- og certificeringsorganer stillede krav om, at det danske kontrolsystem kunne anerkendes i henhold til IFOAM-akkrediterede organers kontrol og procedurer. Den endelige evaluering, som forelå i juli 2002, pegede på en række "non-compliances" ift. IFOAMs regelsæt. Disse var hovedsageligt grundet i, at IFOAMs regelsæt er designet til private kontrolorganer.

I 2000 meddelte Soil på et møde med Plantedirektoratet og Fødevarestyrelsen, at en IOAS-evaluering i henhold til IFOAM-akkrediteringsregler ville være relevant, såfremt de danske myndigheder skulle anerkendes som kontrolorganer.

På basis af den endelige IOAS-rapport (juli 2002) afholdtes et nyt møde med Soil Association med henblik på at få afklaret mulighederne for at indgå en aftale. Soil Association krævede, at IOAS-rapportens "non-compliances" blev løst. Da rapportens "non-compliances" hovedsageligt var begrundet i, at reglerne var designet til private organisationer, besluttede de danske myndigheder sig for at rette henvendelse til IFOAM for derigennem at få lagt pres på Soil Association (og KRAV).

Efter en tung proces opstod der i efteråret 2003 en ny åbning. Soil Association⁵ meddelte, at de nu ville anerkende kontrolmyndigheder, som er godkendt i henhold til økologiforordningen og tilbød på den baggrund en anerkendelse af det danske kontrolsystem.

I november 2003 modtog de danske myndigheder udkast til en aftale for så vidt angår "Product Acceptance Symbol Scheme" (PASS). Aftalen er relevant i forbindelse med en virksomheds levering af råvarer til en (forarbejdnings-) virksomhed, som producerer med Soil Associations mærke på.

I december 2003 sendte Soil Association desuden udkast til "Sub-contracted Inspection"-aftale, hvormed de danske myndigheder på vegne af Soil Association kan få mulighed for at udføre kontrollen af de virksomheder, som ønsker at anvende Soil Associations økologimærke.

I løbet af 2004 forhandlede der om aftalerne samt om de ekstrakrav, som Soil Association måtte stille til produktionen og ikke mindst de kontrolprocedurer, som skulle etableres. På forarbejdningsiden var der nogle få ekstrakrav. På primærområdet var der ikke yderligere krav til det vegetabiliske område, mens der var flere krav på det animalske område udover det EU-forordningsbestemte.

I oktober 2004 accepterede Soil Association de danske myndigheders forslag til kontraktændringer. De meddelte i december 2004, at de ikke stillede nogle ekstrakrav til forarbejdningsaktiviteterne, som Fødevarestyrelsen skulle kontrollere for.

Ultimo 2004 meddelte Soil Association Fødevarestyrelsen, at de fandt styrelsens takster for udførelse af kontrol for høje, hvorfor de selv agtede at udføre kontrollen af de økologivirksomheder, der ønskede at anvende Soil Associations økologimærke. I samme mail rejste Soil andre problemstillinger, blandt andet om hvilke kontrolrapporter, der skal anvendes. Det har derfor ikke længere samme mening at indgå en Sub-contracted Inspection-aftale mellem Fødevarestyrelsen og Soil Association.

⁵ Soil Association er et IFOAM-akkrediteret kontrolorgan. Men i midten af 2002 valgte Soil Association, at deres Symbol Scheme program ikke længere skulle være IFOAM-akkrediteret. Dermed blev der åbnet for, at Soil Association kunne anerkende kontrolorganer, der var godkendt i henhold til Rådets forordning 2092/91.

Tilbage står aftalerne med Plantedirektoratet og for Fødevarestyrelsens vedkommende ene og alene aftalen "Product Acceptance Symbol Scheme". Denne er, som tidligere nævnt relevant i forbindelse med en virksomheds levering af råvarer/halvfabrikata til en virksomhed, som producerer produkter med Soil Associations mærke på (Soil Association-godkendt virksomhed) - og er således fortrinsvis rettet mod primærproduktionen.

Det er derfor Fødevarestyrelsens vurdering, at aftalen "Product Acceptance Symbol Scheme" kun vil blive anvendt af meget få virksomheder indenfor styrelsens område, hvis overhovedet nogen. Det forekommer derfor bureaukratisk og omkostningstungt at iværksætte et system, der kunne håndtere denne type aftale for ganske få eller ingen virksomheder indenfor Fødevarestyrelsens område. Endvidere er det Fødevarestyrelsens opfattelse, at processen har været uforudsigelig og ikke er i fastlagte rammer. På den baggrund finder Fødevarestyrelsen det ikke formålstjenstligt at indgå aftalen.

Det er Fødevarestyrelsens opfattelse, at Soil Association i nogle tilfælde vil kunne acceptere produkter fra fødevarer virksomheder i Danmark, som måtte ønske at afsætte halvfabrikata til en Soil-godkendt virksomhed, afhængig af produktsammensætning og råvareoprindelse. I andre tilfælde vil virksomheden sandsynligvis skulle underlægges kontrol af Soil Association.

Primo 2005 var Plantedirektoratet i fortsatte forhandlinger med Soil Association f.s.v.a. animalske produktionsregler. Det forventes, at der vil stilles flere ekstrakrav på dette område. Når disse er endeligt afklaret, vil Plantedirektoratet vurdere fordelene ved at indgå aftaler med Soil Association – det er endnu for tidligt at sige noget endeligt om, hvilken betydning Plantedirektoratets aftaler får for eksportvirksomhederne.

Der er således endnu ingen afklaring vedrørende Plantedirektoratets forhandlinger med Soil Association. Det er dog Plantedirektoratets opfattelse, at der fortsat er potentiale til at indgå aftaler med Soil til gavn for de danske primærproducenter.

3.3.2 KRAV

I relation til Sverige anbefaler Det Økologiske Fødevareråd, at IOAS-evalueringen benyttes til at opnå KRAVs anerkendelse af det danske kontrolsystem.

Med udgangspunkt i Det Økologiske Fødevareråds anbefaling har Plantedirektoratet og Fødevarestyrelsen siden medio 2002 arbejdet ihærdigt på at komme i realitetsforhandlinger med KRAV om en certificeringsaftale. Nedenfor gengives hovedpunkterne i processen med KRAV samt status på forhandlingerne.

Ultimo 2002 fremsendte Plantedirektoratet IOAS-evalueringen af det danske kontrolsystem samt direktoraternes kommentarer hertil til KRAV med opfordring om snarest muligt at påbegynde forhandling om anerkendelse af det danske kontrolsystem. KRAV's svar på den danske henvendelse var, at man generelt set var positivt indstillet på at optage forhandling med Danmark, men dog først ønskede at færdiggøre forhandlinger med SKAL, Holland. KRAV meddelte, at de forventede at kunne igangsætte forhandlinger med Danmark ultimo april 2003.

Efter aftale med KRAV sendte Plantedirektoratet medio april 2003 et forslag til en tids- og aktivitetsplan som oplæg til et forhandlingsforløb, hvilket dog ikke førte til et konkret møde. Da KRAV heller ikke vendte tilbage på efterfølgende henvendelser, afsendte DØFR ultimo september 2003 et brev til KRAV med opfordring om at kontakte Plantedirektoratet for at få gang i forhandlingerne. Som opfølgning herpå kontaktede Plantedirektoratet KRAVs direktør Lene Söderberg telefonisk i november 2003 – og fik da lovning på en snarlig tilbagemelding.

Ultimo november 2003 meddelte KRAV, at de ville sammenholde IOAS evalueringen med KRAVs egne regler. Plantedirektoratet og Fødevarestyrelsen modtog et første rapportudkast til gennemgang og kommentering primo december 2003. Af udkastet fremgik, at KRAV umiddelbart fokuserede på 7 Non-Compliances⁶ fra IOAS-rapporten, som vurderedes at udgøre afgørende forskelle mellem de to kontrolsystemer.

I marts 2004 modtog ministeriet KRAVs redegørelse til orientering. Det fremgik heraf, at KRAV kunne acceptere fire ud af de syv Non-Compliances på baggrund af de danske myndigheders kommentarer. De tre tilbageværende Non-Compliances var:

1. NC2 - risiko for integritetsproblemer med henblik på det danske kontrolsystems manglende opdeling af tilsyns- og beslutningskompetencen
2. NC06 - risiko for problemer omkring gennemsigtighed i det danske kontrolsystem
3. NC12 - risiko for integritetsproblemer med henblik på de danske myndigheders mulighed for sporing af produkter tilbage til producenten

Som opfølgning på KRAVs redegørelse afholdt Plantedirektoratet og Fødevarestyrelsen møde med KRAV den 21. april 2004 i Danmark. Mødet medførte en accept af Plantedirektoratets interne tilsynsfunktion.

KRAV sendte herefter udkast til en aftale om ”Certification Transference” til hvert af direktoraterne i juni 2004. KRAV anerkendte her Plantedirektoratets kontrol og certificering, mens Fødevarestyrelsens kontrol ikke kunne anerkendes på grund af den manglende separation af tilsyn og afgørelseskompetence. Fødevarestyrelsen meddelte herefter KRAV, at styrelsen på dette tidspunkt ikke havde til hensigt at ændre tilrettelæggelsen og gennemførelsen af økologikontrollen.

I august 2004 sendte KRAV et revideret udkast til certifikationsaftale med Plantedirektoratet (”Contract for Certification Transference and Inspection of KRAV Foreign Licensees). Der udestod dog stadigvæk en række spørgsmål, bl.a. om virksomhedernes betaling for kontrol og licens samt de ekstra produktionskrav, som der skal kontrolleres for. De danske myndigheder gik derfor i gang med at udarbejde en ny liste af spørgsmål samt at revidere aftaleudkastet til videre forhandling.

⁶ Med Non-Compliances menes uoverensstemmelser mellem KRAV og de danske myndigheder om kontrolprocedurer i kontrolsystemet

KRAV meddelte i oktober 2004 på ny, at de var indstillet på at anerkende Plantedirektoratets kontrol og certificering inden for primærproduktionen, men stillede desuden krav om ekstrakontrol af en regel omkring husdyrproduktion (jf. punkt 2 næste side). Forhandlingerne blev derefter rettet ind på virksomhedernes betaling for kontrol og licens.

KRAV kunne fortsat ikke anerkende Fødevestyrelsens kontrol fuldt ud på grund af den manglende adskillelse mellem tilsyn og beslutningskompetence. Dette problem skulle løses, såfremt der skulle indgås aftale om "Certification Transference", men var ikke til hinder for, at der kunne indgås aftale om "Sub-contracted Inspection", da der her er adskillelse mellem tilsyn (udføres af Fødevestyrelsen) og beslutningskompetence (udføres af KRAV).

Plantedirektoratet og Fødevestyrelsen mødtes igen med KRAV i Uppsala den 27. oktober 2004. Mødet sikrede enighed om forståelsen af aftaleudkastene, samt at KRAVs sagsbehandlingstid til enhver tid fremover skal udføres så hurtigt og effektivt som muligt - og således strammes op i forhold til den hidtidige situation, hvor eksportvirksomhederne typisk har ventet mellem 6-10 måneder.

Forhandlingerne med KRAV udmundede i følgende forhandlingsresultat bestående af to kontrakter:

1. Certification Transference, hvor den danske virksomhed eller jordbrugsbedrift er underleverandør til en KRAV-godkendt virksomhed.
2. Sub-contracted Inspection, hvor den danske virksomhed markedsfører produkter med KRAV's mærke direkte på det svenske marked. Virksomheden skal søge om godkendelse hos KRAV, der herefter anmoder Plantedirektoratet/ Fødevestyrelsen om at udføre kontrollen.

For virksomheder og bedrifter godkendt af Plantedirektoratet får aftalerne følgende konsekvenser:

1. Produkter fra økologiske bedrifter (bortset fra grise) godkendes nu automatisk af KRAV og kan anvendes som råvarer af en KRAV-godkendt virksomhed. Jordbrugsbedriften behøver ikke yderligere godkendelse fra hverken fra KRAV eller fra Plantedirektoratet.
2. Svinebedrifter kan godkendes, hvis 50 % af foderet produceres på bedriften eller på en nabobedrift. Jordbrugsbedriften skal kontakte Plantedirektoratet for kontrol.
3. Virksomheder (foder, frø m.m.), der ønsker at mærke produkter med KRAV's logo, skal søge KRAV om godkendelse. KRAV vil herefter bede Plantedirektoratet om at kontrollere bedriften efter KRAV's regler.

Aftalerne mellem KRAV og Fødevestyrelsen vil have tilsvarende konsekvenser for virksomhederne. For forarbejdede produkter kan KRAV ikke tillade anvendelse af tilsætningsstoffet E325 Natriumlactat, hvilket derfor er stillet som ekstrakrav for fødevarer virksomhederne.

Det Økologiske Fødevareråd blev orienteret om forhandlingsresultatet på dets møde den 30. november 2004. Rådet havde ingen indvendinger mod aftalegrundlaget og tilsluttede sig dets hovedtræk.

Plantedirektoratet er efter at have forelagt aftalegrundlaget for Det Økologiske Fødevareråd klar til at underskrive aftalen med KRAV.

En række danske fødevarer virksomheder er allerede godkendt direkte hos KRAV. Disse vil kunne få mindre administration og korte sagsbehandlingstid i relation til KRAV, idet råvarer fra danske jordbrugsbedrifter ikke længere skal godkendes af KRAV. I det omfang virksomhederne for indeværende betaler udredningsafgift til KRAV for at få godkendt råvarer fra producenter i Danmark, kan Plantedirektoratets indgåelse af aftaler med KRAV indebære en reduktion, evt. bortfald af denne betaling. Det skal dog bemærkes, at primærproducenter/virksomheder skal betale for kontrollen udført af de danske myndigheder i medfør af aftalerne med KRAV.

Virksomhederne vil stadigvæk have administration og kontrolprocedure, der kan sikre, at der alene anvendes råvarer, som er omfattet af KRAV-godkendelsen. Det skal dog bemærkes, at en virksomhed, som skal afsætte produkter til en KRAV-godkendt virksomhed, kan "nøjes" med at få kontrolleret et enkelt punkt, men hvis virksomheden selv skal KRAV-godkendes, skal der udføres en fuld økologikontrol i henhold til KRAVs regler. Dette var ikke udgangspunktet, jf. Eksportstrategien.

Overordnet set er Plantedirektoratets to aftaleudkast med KRAV enkle og ikke særlig omkostningstunge for det økologiske fødevarerhverv. Den ekstrakontrol, som Plantedirektoratet i givet fald skal etablere (mod betaling), vurderes at være beskedent for virksomhederne.

For Fødevarestyrelsens vedkommende er der fortsat en række udestående problemstillinger i KRAV-forhandlingerne - eksempelvis spørgsmål om kontrol, herunder omfanget og opfølgning. Fødevarestyrelsens fortolkning af forhandlingerne er, at der ikke er en gennemarbejdet proces, og at der, uanset aftalerne, stadigvæk vil kunne være problemer med at få godkendt produktion af KRAV. Fødevarestyrelsen finder således, at det ikke er formålstjenligt at indgå aftalerne.

3.3.3 USDA

Det Økologiske Fødevareråd anbefaler, at processen omkring en aftale med USDA⁷ fremskyndes mest muligt.

I oktober 2002 trådte de amerikanske økologiregler, "National Organic Program" (NOP), i kraft. Reglerne indebærer, at der anvendes et fælles økologimærke i USA, og at økologiske varer, der eksporteres til USA, skal overholde det amerikanske økologi-regelsæt, hvis de skal sælges som økologiske. NOP-reglerne ligger på visse punkter udover EU-forordningen og de danske regler

⁷ United States Department of Agriculture.

for økologisk produktion.

USA nævnes i eksportstrategien som et højvækstmarked, hvorfor danske eksportører skulle kunne opretholde eksporten til USA efter de føderale økologiregler i krafttræden. På den baggrund indgik Plantedirektoratet og Fødevarestyrelsen den 10. marts 2003 en aftale med det amerikanske landbrugsministerium (USDA) om kontrol af økologiske fødevarer, der eksporteres til USA. Aftalen betyder, at de danske myndigheder kan udføre kontrol på vegne af USDA.

I forbindelse med indgåelse af aftalen og efter aftalens indgåelse har Fødevarerministeriet orienteret de danske primærproducenter og fødevarer virksomheder om muligheden for at blive kontrolleret i henhold til de amerikanske økologiregler.

Kontrollen af de ekstra krav bygger oven på den eksisterende danske økologikontrol. Kontrollen er et tilbud til virksomheder, der ønsker at eksportere økologiske fødevarer til USA. Primærproducenter og virksomheder skal derfor, efter aftale med det pågældende direktorat, betale for den ekstra kontrol.

Forud for eksport til det amerikanske marked skal der indgås en kontrolaftale mellem eksportøren og den relevante myndighed, dvs. Fødevarestyrelsen (fødevarer virksomheder) eller Plantedirektoratet (primærproducenter og forsyningsvirksomheder). Herefter kontrolleres NOP-reglerne, og der udarbejdes en særlig kontrolrapport.

Som led i aftalen skal de danske myndigheder:

- informere USDA om væsentlige ændringer i vores kontrolsystem, der kan have konsekvenser for USDA's anerkendelse af systemet
- informere USDA om konstaterede væsentlige uoverensstemmelser hos producenter, der har eksporteret til USA
- udarbejde en årlig rapport til USDA over
 - varer og mængder af eksporterede produkter til USA
 - alle overtrædelser af NOP standarder og
 - beskrivelse af, hvad der er gjort for at rette evt. overtrædelser.

Aftalen indebærer, at USDA kan foretage kontrolbesøg i Danmark for at evaluere den danske NOP-kontrol.

Af den årlige rapport fremsendt til USDA fremgår det, at Danmark i 2003 ikke havde NOP-godkendte primærproducenter eller fødevarer virksomheder. Som nævnt ovenfor var erhvervet orienteret om muligheden. Der var flere forespørgsler om NOP fra danske virksomheder, men ingen anmodede om at blive NOP-godkendt.

I 2004 er der godkendt fire danske virksomheder. Derudover har Fødevarestyrelsen og Fødevareregion Århus, der forestår Styrelsens NOP-kontrol, modtaget et par henvendelser fra interesserede virksomheder. Ligeledes har Plantedirektoratet modtaget henvendelser fra en række virksomheder omkring eksport til USA. I den forbindelse kan Plantedirektoratet medio

2004 indgik aftale med en dansk frøvirksomhed om kontrol af DLF's frøproduktion efter de amerikanske økologiregler. Denne aftale er den første indgåede aftale om brugerbetalt ekstrakontrol efter at Danmark og USA i 2003 blev enige om de overordnede regler og retningslinjer. Samme virksomhed henvendte sig igen ultimo 2004 med henblik på at udvide kontrolaftalen til at omfatte flere primærproducenter, således at eksporten til USA kan forøges.

EU-USDA forhandlinger

Også Kommissionen har forhandlet med USDA, idet man har søgt indgået en ækvivalensaftale for økologiområdet. Fødevarestyrelsen og Plantedirektoratet har i denne forbindelse bistået Kommissionen med sammenligning af de to regelsæt. Der er trods adskillige møder endnu ikke indgået aftale, idet regelsættene på enkelte, afgørende punkter afviger markant fra hinanden. USDA tillader således ikke antibiotikabehandling af økologiske dyr, medens Fællesskabet ikke tillader, at stoffer, som ikke er specifikt forbudte, kan anvendes i økologisk produktion, såfremt de er "naturlige". Parterne overvejer for tiden deres positioner, men der kan intet siges om udsigterne til opnåelse af en aftale.

3.3.4 Japan

Japan anerkendte i marts 2001 EU's produktionssystemer som ækvivalente med det nye japanske system. Hvis det japanske økologimærke JAS-mærket skal påsættes i EU, skal de enkelte kontrolorganer/ myndigheder dog godkendes af de japanske myndigheder.

Plantedirektoratet og Fødevarestyrelsen ansøgte derfor i april 2001 via EU-Kommissionen det japanske landbrugsministerium (MAFF) om anerkendelse af det danske kontrolsystem som "Registered Foreign Certification Organisation".

Efter japansk anmodning blev de videre forhandlinger varetaget af den danske ambassade i Tokyo og MAFF. Begge direktorater har på ambassadens forespørgsler i 2002 og 2004 løbende bidraget med supplerende oplysninger til ansøgningen.

Alle japanske fødevarer, der markedsføres som økologiske, skal være påsat et JAS-mærke, der står for "Japan Agricultural Standards". Danske virksomheder kan i dag eksportere økologiske produkter til Japan, men det skal foregå via en godkendt japansk importør, hvorefter JAS-mærket sættes på i Japan.

Primo 2004 blev Plantedirektoratets og Fødevarestyrelsens ansøgning gennemgået af et ekspertpanel i "Center for Food Quality Labelling and Consumers Service". Behandlingen af ansøgning var væsentligt forsinket, idet MAFF havde udbedt sig en række detaljerede oplysninger (bl.a. om personalets uddannelsesforhold). MAFF godkendte de danske myndigheders ansøgning den 19. april 2004.

Med henblik på en mere konkret information af erhvervet, henvendte Plantedirektoratet sig til ambassaden i 2004 og stillede en række uddybende spørgsmål til den praktiske betydning, som Japans anerkendelse af det danske kontrolsystem har for de danske virksomheder. Der afventes fortsat svar herpå.

3.4 Kommunikation og formidling

Det Økologiske Fødevareråd anbefaler, at alle oplysninger vedrørende myndighedernes indsats for nedbrydning af certificeringsbarriererne offentliggøres på internettet. Offentliggørelsen bør ledsages af en praktisk orienteret vejledning til den enkelte virksomhed, som kan bruges, når denne ønsker at sikre sig adgang til at anvende private certificeringsorganers logoer, der måtte være nødvendige for at få adgang til detaileddet.

I forlængelse af eksportstrategien er der i samarbejde med Eksportarbejdsgruppen oprettet en net tjeneste for eksportører af økologiske fødevarer på Direktoratet for FødevarerErhvervs hjemmeside www.dffe.dk. Nettjenesten blev offentligt tilgængelig den 31. marts 2003.

Formålet med net tjenesten er at hjælpe eksportører og andre interesserede med information om de mest interessante eksportmarketers krav til at anvende deres økologilogoer. Hjemmesiden indeholder således en række oplysninger om certificeringsforholdene i Sverige, Storbritannien, Tyskland og USA. Endvidere indeholder net tjenesten en oversigt over forskellige tilskudsmuligheder i forbindelse med eksport af økologiske fødevarer samt kontaktoplysninger på relevante myndigheder, interesseorganisationer og institutioner.

For at sikre net tjenestens brugervenlighed kræves en løbende opdatering af sitet. I praksis har dette dog ikke været tilfældet i samme grad, som det kunne ønskes – primært fordi der ikke har været nyheder af konkret virksomhedsrelateret karakter. Eksportarbejdsgruppen (organisationerne) er i stedet blevet holdt tæt informeret om forhandlingsforløbene, og har dermed løbende kunne orientere virksomhederne.

3.5 Eksportarbejdsgruppen

Det Økologiske Fødevareråd anbefaler, at der nedsættes en økologisk eksportarbejdsgruppe med deltagelse af Direktoratet for FødevarerErhverv, Plantedirektoratet, Fødevarestyrelsen, Fødevarerministeriets departement, Danmarks Eksportråd, Økologisk Landsforening, Landbrugsraadet, FødevarerIndustrien, Mejeriforeningen og Ø-gruppen.

Begrundet i det forhold, at eksportstrategiens anbefalinger er rettet mod en bred kreds af aktører, vurderes der i strategien at være behov for en løbende overvågning og dialog vedrørende eksportarbejdets udvikling. På den baggrund blev der i 2002 nedsat en eksportarbejdsgruppe bestående af Direktoratet for FødevarerErhverv (formandskab), Plantedirektoratet, Fødevarestyrelsen (tidligere FødevarerDirektoratet), Danmarks Eksportråd, Økologisk Landsforening, Landbrugsraadet, FødevarerIndustrien og Mejeriforeningen. Eksportarbejdsgruppen erstattede Eksportenhedens Koordinationsgruppe.

Arbejdsgruppen har fulgt den samlede eksportindsats samt sikret en løbende gensidig udveksling af resultater og erfaringer mellem virksomheds-, branche- og myndighedsniveauet. Arbejdsgruppen er blevet sekretariatsbetjent af sekretariatet for Det Økologiske Fødevareråd for derved at sikre en tæt dialog mellem disse fora. Der har som udgangspunkt været afholdt møde i arbejdsgruppen fire gange om året.

4. Konklusioner

Det Økologiske Fødevareråds Eksportstrategi fra juni 2002 indeholder en række anbefalinger rettet mod fremme af eksport af økologiske fødevarer, herunder at eksport kan gennemføres uden handelshindringer af teknisk karakter.

På myndighedsniveau anbefales der i strategien en toleddet indsats rettet mod udbredelse af EU-logoet og anerkendelse af den danske økologikontrol hos udvalgte udenlandske private kontrolorganer. Desuden anbefales overordnet en styrket kommunikationsindsats i forhold til virksomhederne, en årlig kortlægning af eksportområdet samt at der oprettes et forum for koordination og vidensdeling omkring eksportarbejdet.

På baggrund af indeværende evaluering vurderes Fødevarerministeriet og Ministeriet for Familie- og Forbrugeranliggender generelt at have gennemført strategiens anbefalinger. Nedenfor opsummeres evalueringens konklusioner vedrørende forhandlingerne og udbredelse af EU-logoet, som udgør kernen i eksportstrategien.

Bilaterale forhandlinger

Plantedirektoratet og Fødevarestyrelsen har gennem flere år arbejdet på at komme i realitetsforhandlinger med KRAV i Sverige og Soil Association i Storbritannien vedrørende indgåelse af certificeringsaftaler. I begge tilfælde har der været tale om en lang og træg proces, som har krævet stor tålmodighed fra de danske myndigheders sider. I 2004 kom der dog en åbning i forhandlingerne i form af konkrete aftaleudkast.

For Soils vedkommende er der tale om to aftaler, henholdsvis 1) "Product Acceptance Symbol Scheme" (PASS-aftalen) vedrørende en virksomheds levering af råvarer til en virksomhed, som producerer med Soil Associations mærke på og 2) "Sub-contracted Inspection" (SCI-aftalen), som giver mulighed for at danske myndigheder – på vegne af Soil Association - varetager ekstrakontrol af de virksomheder, som ønsker at anvende Soil-mærket.

I forhold til KRAV er der ligeledes tale om to aftaler, henholdsvis 1) "Certification Transference" vedrørende en virksomheds levering af råvarer til en KRAV-godkendt virksomhed og 2) "Sub-contracted Inspection", hvor danske virksomheder kan markedsføre KRAV-mærkede produkter direkte på det svenske marked mod ekstrakontrol af de danske myndigheder på vegne af KRAV - under forudsætning af godkendelse af og betaling til KRAV.

De bilaterale forhandlinger med KRAV og Soil Association har altså foreløbig givet resultat i form af konkrete udkast til certificeringsaftaler. Det må dog samtidig konstateres, at forhandlingsforløbene har været både meget ressourcekrævende (jf. eksportbevillingen), langvarige og i mange tilfælde uforudsigelige for Plantedirektoratet og Fødevarestyrelsen.

Samlet set finder Fødevarestyrelsen det ikke formålstjenstligt at indgå aftale med hverken KRAV eller Soil. I forhold til KRAV er der fortsat en række udeståender, ligesom der fortsat forventes at ville være problemer med at få godkendt deres produkter af KRAV. Vedrørende Soil er der ikke længere grundlag for indgå SCI-aftalen, mens PASS-aftalen fortsat fremstår uforudsigelig – og sandsynligvis kun vil kunne anvendes af få virksomheder i praksis.

For Plantedirektoratets vedkommende ligger der i forhold til Soil Association en PASS-aftale klar til underskrift på planteområdet, mens problemidentifikationen på det animalske område endnu ikke er helt afsluttet. I forhold til KRAV vurderes det eksisterende aftaleudkast at være enkelt og ikke særlig omkostningstungt for de økologiske primærvirksomheder. Plantedirektoratet ønsker derfor snarest muligt at færdiggøre de eksisterende aftaler indenfor den nuværende ressourceramme.

Dialogen med både KRAV og Soil Association har samlet set været et langt og kompliceret forhandlingsforløb. På den baggrund er samtlige involverede myndigheder enige om, at uanset udfaldet af de tilbageværende forhandlinger mellem Plantedirektoratet og Soil henholdsvis KRAV, skal Fødevarerministeriet og Ministeriet for Familie- og Forbrugeranliggender ikke åbne nye bilaterale forhandlinger med kontrolorganer på EU-markedet. Forholdet mellem de anvendte ressourcer hertil og udbyttet af samme taler således sit klare sprog. I stedet bør samhandlen fremover baseres på anvendelse af EU's økologilogo.

EU-logoet

Fødevarerministeriet har haft succes med at udbrede kendskabet til EU-logoet gennem en større informationskampagne, som blev lanceret ultimo august 2004. Efter kampagnens første fase kender 42 pct. af befolkningen EU-logoet, hvilket er en markant stigning fra 7 pct. i en tilsvarende måling i 2003.

Også på europæisk plan er der - blandt andet efter dansk pres - med den Europæiske Aktionsplan for Økologi sat fokus på nødvendigheden af øget samhandel, herunder fremme af EU-logo, som middel til at udvikle økologi-sektoren.

EU-logoet vurderes fortsat at udgøre den ideelle løsning på samhandelsproblemerne i forhold til det indre EU-marked for økologi. På trods af den succesfulde danske kampagneindsats, de positive tilkendegivelser i den europæiske aktionsplan og den tiltagende kommercielle udbredelse, som kan iagttages for logoet ud over mange EU-lande, vil der dog fortsat være behov for at understøtte den videre udvikling. Hvis et egentligt gennembrud af EU-logoet på europæisk plan skal sikres, bør der således fortsat gennemføres en aktiv og koordineret dansk interessevaretagelse.